

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی کارآمدی قابلیت‌های هستی‌شناسی در مقایسه با اصطلاحنامه در ساختار سنتی آن است. به منظور ارائه مدلی از هستی‌شناسی در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی و با هدف گسترش این ابزار به عنوان ابزار معناشناسی در بازنمون دانش و بازیابی مفاهیم حوزه، با روش تحلیل حوزه به ساخت نمونه اولیه‌ای از هستی‌شناسی در حوزه «نمایه‌سازی» با عنوان ASFAOnt پرداخته شد. هستی‌شناسی طراحی شده، حاصل تبدیل مفاهیم حوزه «نمایه‌سازی» اصطلاحنامه اصفا به هستی‌شناسی است که در چهار مرحله شامل گردآوری مفاهیم، کشف و تعیین روابط میان مفاهیم، ایجاد کاربرگه برای هر مفهوم مطابق با ویژگی‌های هستی‌شناسی و طراحی ساختار هستی‌شناسی در محیط نرم‌افزار Protégé طراحی گردید. به منظور ارزیابی کارآمدی ساختار هستی‌شناسی طراحی شده با روش تحلیل حوزه در بازنمون دانش و بازیابی مفاهیم، در یک مطالعه «کاربردپذیری» به سنجش هستی‌شناسی در مقایسه با اصطلاحنامه پرداخته شد. جامعه آماری پژوهش با توجه به انتخاب روش «آزمون کاربردپذیری»، دانشجویان کارشناسی ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی بودند که واحد درسی «نمایه‌سازی» را گذرانده و با حوزه «نمایه‌سازی» آشنایی داشتند. ابزار گردآوری اطلاعات، دو پرسشنامه عامل‌بندی شده منطبق با روش آنتومتریک، یکی برای ارزیابی اصطلاحنامه اصفا و دیگری برای ارزیابی هستی‌شناسی بود. در آزمون ارزیابی، هر کاربر کلیدواژه‌های مورد نظرش در حوزه «نمایه‌سازی» را در هر دو ابزار، جستجو می‌کرد و پس از انجام جستجو، پرسشنامه مربوط به ابزارها را تکمیل می‌نمود. همچنین از روش بلند فکر کردن در حین جستجو و از مصاحبه پس از انجام جستجو به منظور گردآوری اطلاعات تکمیلی در زمینه نقاط ضعف و قوت هستی‌شناسی و نیز برای گسترش هستی‌شناسی استفاده شد. سؤالات پرسشنامه‌ها به پنج معیار اصلی «امکانات تصویری در بازنمون دانش»، «نمایش محتوا»، «محتوا» (مفاهیم، روابط و نمونه‌ها)، «درک کاربر از محتوا» و «جستجو و بازیابی محتوا» تقسیم شد. چهار معیار اول در آزمون فرضیه یک (مقایسه کارآمدی بازنمون دانش) و آخرین معیار در آزمون فرضیه دو (مقایسه کارآمدی بازیابی مفاهیم حوزه موضوعی) بررسی گردید. نتایج آزمون فرضیه یک نشان داد میانگین پاسخ‌های کاربران در مورد متغیرهای مربوط به معیارهای مرتبط با کارآمدی بازنمون دانش در هستی‌شناسی از میانگین پاسخ‌های مربوط به اصطلاحنامه اصفا بیشتر است و اختلاف معناداری میان این دو ابزار وجود دارد. نتایج آزمون فرضیه دو نیز نشان داد میانگین پاسخ‌های کاربران در مورد متغیرهای مربوط به معیار مرتبط با کارآمدی بازیابی مفاهیم موضوعی در هستی‌شناسی از میانگین پاسخ‌های مربوط به اصطلاحنامه اصفا بیشتر است. با توجه به اثبات هر دو فرضیه آزمون می‌توان نتیجه گرفت، از نظر کاربران میزان کارآمدی هستی‌شناسی در بازنمون دانش و بازیابی مفاهیم بیشتر از میزان کارآمدی اصطلاحنامه اصفا است. همچنین با رویکرد تحلیل حوزه می‌توان ابزارهای معناشناختی کارآمدتری در بازنمون دانش و بازیابی مفاهیم حوزه‌های موضوعی در مقایسه با ابزارهای سنتی نظیر اصطلاحنامه‌ها طراحی نمود.

کلیدواژه‌ها: اصطلاحنامه اصفا، هستی‌شناسی، بازنمون دانش، بازیابی مفاهیم، ASFAOnt